

Slovenski dom

Štev. 148

V Ljubljani, v soboto, 3. julija 1943-XXI

Leto VIII.

Izključna pooblaščenka za oglaševanje italijanskega in tujega
Izvor: Unione Pubblicità Italiana S. A. Milano.Uredništvo in uprava: Kopitarjeva 4, Ljubljana.
Redazione, Amministrazione: Kopitarjeva 4, Ljubljana.Concessionaria esclusiva per la pubblicità di provenienza italiana
ed estera: Unione Pubblicità Italiana S. A. Milano.

Bollettino n. 1133

Nuove perdite dell'aviazione nemica

7 velivoli abbattuti

Il Quartier Generale delle Forze Armate com-

unica:
Palermo è stata nuovamente bombardata questa notte dall'aviazione avversaria; tra i numerosi edifici danneggiati è il palazzo Reale; non ancora precisate le perdite della popolazione.

Le artiglierie contraeree hanno abbattuto 4 velivoli caduti a Romagnolo, 2 in mare a largo della stessa località, ed 1 a nord di Sferracavallo. Incursioni di minore rilievo sono segnalate su Catania e Cagliari; le batterie della difesa di struggevano a Catania 1 velivolo.

In combattimenti impegnati con la caccia germanica 2 «Spitfire» precipitarono nelle acque di Malta.

Nota: A seguito dell'incursione del giorno 30, citata nel bollettino di ieri, sono stati ulteriormente accertati tra la popolazione di Palermo, 74 morti e 286 feriti. Le vittime causate alla popolazione della costa Calabra dello stretto di Messina, dall'azione aerea avversaria nella notte sul 30 giugno, ascendono a 10 morti e 86 feriti.

Vojno poročilo št. 1133

Nove nasprotnikove letalske izgube

7 letal sestreljenih

Italijansko uradno vojno poročilo št. 1133 pravi:

Nasprotnikovo letalstvo je nočjo znova bombardiralo Palermo. Med številnimi poškodovanimi poslopi je kraljeva palača. Izgube med prebivalstvom se niso ugotovile.

Protiletalsko topništvo je zabilo 4 letala, ki so padla 1 pri Romagnolo, 2 v morje pred istim krajem, 1 pa severno od Sferracavallo. Poročajo o manj pomembnih napadih na Catania in Cagliari. Obrambne baterije so v Cataniji uničile 1 letalo.

V bojih z nemškimi letali sta dve letali vrste »Spitfire« tresli v morje pri Malii.

Pripomba: Zaradi napada dne 30. junija, ki ga omenja včerajšnje uradno vojno poročilo, so med prebivalstvom v Palermu ugotovili nadaljnjih 74 mrtvih ter 286 ranjenih. Žrtve, ki jih je povzročil nasprotnikov napad v noči na 30. junij med prebivalstvom ob kalabrijski obali Mesinske ožine, znašajo 10 mrtvih ter 86 ranjenih.

Iz »Uredbenega lista« fašistske stranke

Rim, 3. julija. a. Uredbeni list fašistske stranke objavlja: Tajnik stranke je po členu 31. pravil izvedel naslednje disciplinske ukrepe:

Izgnan je iz fašistske stranke Massa Giovannini, veletrgovec, z naslednjo utemeljitvijo: »Kot imovit trgovec se je hudo pregrešil proti vojni disciplini glede tkanin s tem, da je blago skrivljal in zviševal cene ter tako pomagal črni borzi. Je izdajalec nad žrtvami vsega ljudstva.«

Izbrisani so bili iz fašistske stranke: Fedrigotti-Brossi Federico, kmetijski inženir, iz naslednjega razloga: »Poslan je bil v koncentracijsko taborišče, ker je odgovoren za skrivno klanje živine in se je hudo pregrešil proti disciplini v prehrani.« Scialvia Gustav, korporativni nadzornik v ministrstvu za vojno izdelavo, ter Vespignani Giuseppe, uradnik v ministrstvu za vojno izdelavo, in sicer

Nadaljnji japonski uspehi pri ameriškem izkrcanju na Salomonskih otokih

Tokio, 3. julija. s. Japonski cesarski glavni stan poroča: Japonske ladje in letala so 1. julija nadaljevala z napadi na področje otoka Rendova. Izid dvodnevnih bojev je naslednji: 1 križarka razreda B potopljena, 1 križarka, tudi razreda B, močno poškodovana, 4 veliki in 1 mali rušilec potopljen, 1 prevozna ladja hudo poškodovana, 77 sovražniških letal sestreljenih, 31 naših letal se še ni vrnilo.

Rendova je koralen otok in leži v sredi skupine Salomonskih otokov. Dolg je 10 km, širok pa 5 km ter leži približno 8 km jugozahodno od otoka Nova Georgija. »Osaka Mainichi« piše, da so japonske sile na Salomonskih otokih dosegle sijajne uspehe v boju s sovražniškimi četami ter da so napadale v valovih po 70 do 80 letal. V prvih jutranjih urah 30. junija — piše omenjeni japonski list — je sovražnik vrzel večkrat svoje pomorske sile, ki jih je sestavljalo več desetih prevoznih ladij, križark, rušilcev in nad 100 izkrcevalnih vozil, proti otoku Rendova ter se skušal izkrcati na južni obali te prednje postojanke. Naše letalstvo je poslalo v boj velike skupine letal. O izidu teh naših prvih bojnih nastopov je poročalo uradno vojno poročilo.

Druge pomorske letalske in kopenske sile nadaljujejo s svojimi korajžnimi nastopi proti vdomnikom. Amerikanci so se pred nedavnim bahali s široko zasnovano protiofenzivo, toda znašajo se samo na premoč v orožju. V tej bitki bo sovražnik naletel na vso mobilizirano moč japonskih narodnih sil.

Saigon, 3. jul. s. V zvezi z izkrcanjem ameriških vojaških oddelkov na otoku Rendova v Salomonskem otočju, izkrcanjem, ki je napadalca veljalo hudih izgub v ladjah, pripominjajo, da se ameriška vojska namerava polastiti ognjeni-

Moralni in narodni pomen razširjenja delovne službe v Italiji

Rim, 3. julija. s. Vojno stanje, zlasti pa moderno vojno stanje, zaposluje vse narodne sile za obrambo in za napad ter daje največjo podporo delovne sile vojnim naporom, brez česar bi vojaška organizacija ne mogla dolgo uspešno obstajati ter bi morala omahovati in se zrušiti. Iz tega se da razlagati, zakaj so vse vojskujoče se države morale preučevati in naglo rešiti vprašanje o delovnih silah, s tem ko so pod različnimi naslovi in po različnih organizacijskih načelih izvedle mobilizacijo delovnih sil.

Italijanom in fašistom se nujnost delovne službe ter njena, v bistvu moralna utemeljenost, zdita prav tako jasni in določni, kakor so jasna in določna načela, na katerih temeljita fašistska država ter korporativna ureditev. Fašistska revolucija je delo dejansko postavila za temelj politične in pravne organizacije naroda. V vladavini, kakor je ta, ki je iz dela naredila merilo za socialno koristnost posameznika in za bistvo gospodarstva, delovna služba ni navadno prisilno orodje, čigar uporabo nagajajo vojne potrebe. V taki vladavini ima ta

služba dosti višji in temeljitejši moralni pomen, ker jo gledamo v luči tistih osnovnih načel fašistskega nauka, ki so zdaj prodrla že v narodno vest.

Iz tega izvira, da je delovna služba vredna, da jo postavljamo na isto moralno raven kakor vojaško službo. Kmet, ki ljubi zemljo, delavec v delavnici in tovarni, vsi, od najvišjih do najnižjih, ki pomagajo pri izdelovalnem naporu naroda pod orožjem, stoje danes junaki in vojakom ob boku ter si z njimi delijo čast služiti domovini. Prvi in drugi so tvorci zmage. Opravljanje delovne službe je treba torej smatrati za enega najplemenitejših zunanjih izrazov v razmerju, ki veže posameznika z državo.

Z razglasom o tem, da so v delovno službo poklicani štirje moški in ženski letniki, in sicer od 1922 do 1925 (katerim utegnejo slediti še drugi), je zakon o disciplini in vojnem času stopil v novo izjavljalo razdobje. Poseg pristojnih ustanov se je zdaj v pretežni meri obračal k tistim panogam delavcev, ki so poklicno in

strokovno usposobljeni. Temeljna zamisel novega razdobja, v katero stopa danes delovna služba, pa je, da je treba v tem za državo odločilnem času zaposliti tudi »nestrokovnjake«, to je tiste, ki nimajo kvalificirane delovne stroke, določene obrti ali sploh niso navajeni delati, da bodo po svojih primernih zmognostih sodelovali pri tistem, kar zahtevata vojna in delovna služba.

Današnji ukrep je sad dolgih in podrobnih priprav pristojnih organov za organizacijo delovne službe. V tej zvezi je treba opozoriti tudi na dragoceno delo, ki ga je opravila stranka preko zveznih središč, ki so bila nalašč zato ustanovljena, ker je to delo omogočilo, da se tedanji ukrepi postavijo na trdne organizacijske temelje, ob popolnem poznavanju položaja, v katerem se morajo izvesti. Ukrep se nanasa tako na moške kakor tudi na ženske, vendar hoče izkoristiti predvsem ženske delo, ki predstavlja velik rezervoar delovnih sil. Glede moških kolonizacijskih doprinosov ne bi mogel biti znaten, ker je večina sposobnih moških pod orožjem ali zaposlenih v proizvodnem procesu, medtem ko je na drugi strani zelo malo poklicno obelenežnih moških. Kar se tiče moških, se bo torej delovna služba opirala na koristne namene, da izvrši tem primernejšo, umnejšo in koristnejšo razporeditev razpoložljivih sil. Mobilizacija delovne službe se izvede v dveh ločenih obdobjih. Najprej bo izveden kontrolni vpoklic, da se ugotove elemente, ki bi se mogli koristno uporabiti za delo na raznih sektorjih. Način teh kontrolnih vpoklicev je določen v posebnem proglasu. Drugo obdobje mobilizacije se tiče izvežbanosti in dodelitve k delu po poklicih tistih elementov, katerih zaposlitve smatra za potrebno.

Praktično bodo ti ukrepi izvedeni takoj, vendar postopoma. Ne smemo pa splošno izključiti, ako izvajamo najnujnejša dela, možnosti, da se bo mobilizacija morala izvesti na širši podlagi in z drugačnimi ukrepi. Poleg vprašanj tehnično-organizacijskega značaja in tistih, ki se nanašajo na profesionalno usmeritev in izvežbanost posameznih elementov, postavljata delovna služba celo vrsto širših vprašanj gospodarskega in socialnega značaja, ki tvorijo predmet pozornih proučevanj pristojnih organov. Popolna in organizacijska rešitev teh vprašanj bo nedvomno lažja po osredotočenju dela te organizacije v enem samem ministrskem organu, ki bo odločal o vsem, kar je v zvezi z delovnimi silami v vojnem času.

Podtajnik stranke na tolažilnem obisku v Livornu

Livorno, 3. julija. s. Podtajnik fašistske stranke nar. sv. Leonardo Gana je včeraj jutraj dopotoval v Livorno ter je v spremstvu zveznega tajnika in podtajnika takoj odšel na kraje, prizadete po nasprotnikovem divjaškem napadu. Med obiskom po različnih najbolj prizadetih krajih se je razgovarjal z rodbinami onesrečenec, se zanimal za njihove potrebe in se preprčil o različnih pomožnih ukrepih, ki se po zaslugi fašistske zveze že izvajajo. Nato je obiskal zbirališča prizadetih v Ardenzi ter v Antignanu. Tu je tudi obiskal bolnišnico Rdečega križa ter se pogovarjal s tistimi, ki so bili ranjeni pri nasprotnikovih napadih. Prizadetim in onesrečenim je podtajnik prinesel pozdrav ter izraz živega zanimanja podtajnika stranke.

Vesti 3. julija

Sovjetski poslanik v Perziji Athenan je bil poklican v Moskvo zaradi gospodarskih nesoglasij med Angliji in Amerikanci ter Rusi.

Pri ameriškem izkrcanju na otoku Rendova v skupini Salomonov so japonska letala in mornarica potopile do sedaj 25 ladij, od katerih je bilo devet vojnih. V istem času so Amerikanci izgubili 130 letal, Japonci pa 52.

točko e) je potrebna prav taka izjava kakor pri prejšnji točki.

3. Uprave, javni uradi, podjetja, ustanove in tvrdke, ki se mobilizirane za delovno službo, bodo morale napraviti seznam vsega moškega in ženskega osebja ter izstaviti podpisano izjavo, ki bo izpricala, če so bile mobilizirane.

Angleški vojni cilji glede Italije - v pravi luči

Rim, 2. julija. s. Angleška propaganda vsak dan razločneje govori o vojnih ciljih proti Italiji. Po zatrdilu nekega znanega tednika »mora Italija prenehati kot velika sila v vojaškem smislu« in zaradi tega ji je treba naložiti »tiste ozemeljske politične in gospodarske omejitve, ki ji bodo potrebne, da jo razorožimo in držimo razoroženo.« Za tem tednikom je prišel še »Economist«, ki sicer priznava italijanske omikovalne zasluge na afriških tleh v imperiju in v Tripolitani, ki pa pravi: »Porazni razlogi se bore zoper misel, da bi kateri koli italijanski posest vrnil kakoli italijanski vladi, tudi če bi to bila liberalna in demokratična

vlada brez slehernih fašistskih sestavin.« Četudi »porazni razlogi« niso točno povedani, jih je vendar lahko ugotoviti v izključnih koristih in težnjah angleškega imperializma po izključni oblasti nad svetom. Dragocena je trditev, da teh posesti ne bi vrnil niti domnevni demokratični liberalni vladi, ki bi bila brez fašistskih sestavin. To potrjuje, da Anglija ne misli pobijati toliko italijanske vladavine kakor pa ves italijanski narod, ki je docela razumljiv in pripravljen upirati se obljubam, grožnjam in nasilju ter se boriti prav do zmage.

Amerikansko pričevanje o sovjetskih izgubah

Ankara, 3. julija. s. Posebni dopisnik lista »New York Herald Tribune«, ki je v zadnjih šestih mesecih potoval po Rusiji, piše:

»Vsi vedo, da je ruska vojska imela doslej nad štiri milijone mrtvih in da je ta številka je majhen odstotek resničnih izgub, h katerim je treba pristeti še 15 do 20 milijonov ruskih civilistov, ki so padli sovražniku v roke in izginili. Če upoštevamo samo mrtve in ranjene, da jih je od 20 milijonov ljudi našlo šest milijonov smrti, pridemo do sklepa, da znašajo celotne izgube 10 milijonov življenj. Neki ruski polkovnik mi je rekel: »Povejte svojim rojakom, da je brezpodno

tako pogosto peti hvalnice in govoriti o prijateljstvu. Zelo všeč nam je, da toliko govorite in pišete o junastvu ruske vojske, a bolje bi bilo, če bi malo bolj pomislili na ogromno ceno, ki smo jo morali plačati.«

Ameriški dopisnik potem pripominja, da so živila za civilno prebivalstvo strogo racinirana in da dobiva samo vojaštvo zadostno hrano. V Moskvi, pravi, je petnajst dni zaporedoma spraševal: »Kaj lahko danes jem pri vas?« a vselej je dobil isti odgovor: »Juho, kruh in oves.« Obrok mesa je tako neznan, da ljudje dejansko jedo samo kruh in krompir.

Prijetno presenečenje

Zakaj se mi smeje ta človek? Ali me celo zasmejuje? Mogoče se je pa pravkar spomnil na dočlip, ki ga je včeraj slisal, pa ga šele danes razume?

Toda ne, smehlija se mi naravnost v obraz kakor star, dober znanec. Jaz pa tega človeka z zabuhlim obrazom niti ne poznam. Sedaj prihaja naravnost proti meni. Moj Bog, kdo le bi naj to bil? Že od daleč mi maha s roko v pozdrav. Obrnem se, če ne velja nazajne le komu drugemu. Toda ne, za menoj ni nikogar.

»Bog te živi, stari prijatelj!« mi kliče v pozdrav in že stiska mojo roko.

Kdo naj bi le bil? Vrag vzemi moj slabi spomin za osebel. Vsekakor pa mora biti moj dober prijatelj, kajti udarec, s katerim me je oplazil po hrbtu, bi mi vzel kmalu sapo.

Najbrž je opazil moj začudeno zvedavi pogled. »Kaj me ne poznate? Mar ne veš, kdo sem?« Zakaj ni človek v takem primeru odkrit? Zakaj ne pozvem naravnost: »Ne,« temveč odgovorjam, kakor napravimo v vseh takih trenutkih:

»Seveda... Kam pa misliš, da te ne bi poznal?« »Kako ti kaj gre?« vpraša.

»Dobro. In tebi?«

»Hvala. Enako.«

Hm, kdo naj bi bil? Vem o njem samo toliko, da se tikava in da mu gra dobro. Človek je v življenju že marsikaj doživel: šolo, počitnice, službo, vojsko, potovanja, kavarne... Kam naj ga vtaknem? V katero kavarniško dobo svojega življenja? Kje sva sedela skupaj, v ljudski šoli, v gimnaziji ali v kakem taborišču?

Slavim mu zvit vprašanje:

»Kaj pa delajo vsi drugi?«

»Vsi drugi? Kdo na primer?« vpraša.

»Za božjo voljo, je to neprijeten človek! Kaj mu naj na to odgovorim?«

»Prijatelj,« rečem in polne kaptje mi stopijo na čelo.

Nekaj časa preudarja.

»Prijatelj! Zadan čas nisem prišel z njimi skupaj.«

Ne, tako ne pridem dalje. Napravim še en bolj jasnivo oprezen poskus.

»To so bili lepi časi,« rečem z globokim vzdihom brez vsakega prepričanja.

»Da, bili so lepi časi.«

Ne smem popustiti. Enkrat bo vendarle nekaj izšlo, česar se bom mogel okleniti.

»Kje pa si sedaj zaposlen?« ga vprašam.

»Se vedno pri istem podjetju.«

Z eno besedo: tikava se, dobro nama gre, s prijatelji se že dolgo ni sešel, v ostalem je pa zaposlen še vedno pri istem podjetju.

Zakaj mi nisem povedal takoj pri pozdravu, da ga ne poznam?

Stvar postaja mučna.

Nenadoma se mi vzbudi strahovit sum: ta človek me niti ne pozna!

Samo ena želja me navdaja: da bi se tega tiča čimprej iznebil. Na vogalu ulice se ustavim.

»Na zdravje!« se hočem posloviti, ne popolnoma brez skrbi. »Peljem se s tramvajem.«

»To je izvrstno; tudi jaz se peljem.« In zopet me oplazi po hrbtu. »Precej si se zredil, vendar sem to takoj spoznal. Ali se ti ne zdi, da sem se zelo spremenil?«

»O, prav nič. Spoznal sem te že od daleč!«

»Bedak!« ošlevam sam sebe, medtem ko stopam v voz. »Mar ti je bilo tega treba?« Bilo bi najmodreje, da bi skočil med vožnjo iz voza. To pa ne gre, kajti moj prijatelj me petje v notranjost. Nama nasproti sedi lepo deklet.

Prijatelj me suni v rebra.

»Se še spominjaš?« vpraša in mi pomenljivo pomežikne.

»Seveda,« odvernem in pomežiknem nazaj.

Zašepeta mi v uho:

»Ali imaš še vedno ženske tako rad kot nekdaj?«

Ta človek me v resnici pozna!

»Ti si bil od nekdaj velik malopridnež!« mi šepeta dalje.

Sedaj ni že več nobenega dvoma, da me pozna! Nenadoma skoči pokonci.

»Oprostite, izstopiti moram. Na svidenje! Rad bi se kdaj sešel s teboj, da bi malo pokramljala o starih časih. Kaj praviš k temu?«

»O, zelo rad!«

»Pokličite me po telefonu,« pravi in mi seže v roko.

Katero številko pa imaš? ga vprašam ves obupan, misleč, da bom vsaj zdaj zvedel, kdo je.

Ze se gnete med vrati in od tam mi zakliče nazaj: »Nasel jo boš v seznamu — pod mojim imenom.«

† Debeljak Josip.

Če ste naročnik Slovenskega doma, dobite naš »QUO VADIS« v knjigi že za 25 lir!

Smrtna obsodba časnika Jozefa Debeljaka

Zasliševanje

Debeljak Josip, rojen 19. 9. 1908, zaradi bolezni: Jozepa vas št. 5, prateči, čen.

Laktar je pri odločbi do 05. 2.

Jazim pogovor s tvojim prijateljem. Tvoja literaturo nisem videl niti ene minute.

Zasliševali: tov. Boris Kikič, tov. Istok, tov. Marko Belin. Ki mogoče od njega dobiti nikakega jasnega odgovora, temveč vedno s pogojniki čen, ako itd., vse pa disi možno po mihajlovičevstvu.

Justificiran 4. 7. 42.

Marko

Zgoraj objavljamo fotografski posnetek smrtne obsodbe časnika Jozeta Debeljaka, ki so ga komunisti umorili po enotenskem mučenju v nekem gozdu blizu Kampilja pri Dobropoljah. Kampilci ne morejo pozabiti silvolasega in skrušenega Debeljaka, ki so ga morili vlačiti po kletih, stradali in mučili, nato pa umorili blizu taborišča z drugimi žrtvami. Debeljak, tako pripovedujejo Kampilci, ki so govorili z njim še nekaj ur pred njegovo smrtjo, je vzpodbujal vaščane: »Ljudje božji, vztrajajte, bodite previdni, saj bo bolje. In tega skrušenega in preganjanega človeka je potem zadela komunistična roka.

Zakaj je moral Debeljak pasti? Bolehen in ves skrušen je našel zavetišče kot begunec pri Riglerjevih v Dolenji vasi pri Ribnici in tu je ždel v majhni sobici in pisal. To je bilo vse njegovo delo.

Objavljena smrtina obsodba pa nam dovolj jasno pravi, zakaj je bil Debeljak v napotje komunističnim krivolokom. Vabili so ga k sodelovanju, on pa se ni mogel odločiti za morilec. Ko so ga odpeljali in zaslišali, je ostal trden mož. Za njegovim podpisom, iz katerega odseva njegova močlast in načelnost, pa sledi smrtina obsodba. Kratka je: Justificiran 4. 7. 42.

Na Debeljakov vprašujoči glas: »Sem za vašo stvar, če se bori za slovenski narod,« so nam komunisti odgovorili najbolj jasno z njegovo smrtino obsodbo in justifikacijo.

Debeljak je padel, njegove vzpodbudne besede pa Kampilci še vedno ponavljajo ob ve-

čerih na klopčah pred hišami, kjer je hodil križev pot pokojni pisatelj in častnik. »Ljudje božji, vztrajajte, bodite previdni, saj bo bolje.« In ob njegovih besedah se vzpodbujajo, da še laže vztrajajo v borbi proti morilecem našega naroda!

Komunisti zažgali šolo v Telčah pri Mokronogu

Ljubljana, 3. julija.

Komunistična propaganda se na vse načine prizadeva, da bi preslepila ljudstvo z novo taktiko, s spremembami v vodstvu in raznimi oklici. Njeno delo je težko, kajti ljudstvo, ki danes ne verjame več komunističnim lažnikom in zvodnikom, ki je prebridko okusilo komunistično »svobodo in pravico«, so komunisti zato v svoji propagandi res začeli z novo taktiko, toda njihova dela izpričujejo, da še naprej z vso krutostjo in brezvestnostjo, ki sta lastni le morilecem, nadaljujejo svoje poslanstvo.

V ponedeljek, dne 28. junija, so komunisti zažgali lepo osnovno šolo v Telčah pri Mokronogu. Zaman jebilo vse prizadevanje domačinov, da bi jim pustili to poslopje, v katerega so vložili toliko truda in lastnih žrtv. Komunisti so tudi v tem kraju izpolnili del svojega kulturnega poslanstva: zažgali so edino kulturno svetilnico majhne slovenske vasi, njegovo ljudsko šolo.

Komunistična dejanja znova opozarjajo vse naivneže, da se ne dajo preslepiti kakršnim koli novim komunističnim krilaticam, kajti dejanja dokazujejo, da komunisti vztrajajo pri svojem uni-

»Bog blagoslovaj, varuj in ohrani ta kraj in vse, ki v njem prebivajo.« je pri telovskih procesijah prosilo ljudstvo v senci razvalin, sledov komunističnega uničevanja v Sloveniji. Slika nam kaže prizor iz procesije v Begunjah pri Cerklji med blagoslovom pri Matencovi hiši, požgani in uničeni lani v septembru.

Izšli so

Janeza Jalna

»BOBRI«

II. del

»ROD«

Knjigo dobite po vseh knjigarnah in trafikah

Ob Debeljakovi obletnici

Leto dni poteče 4. julija, kar se je prvim vrstam mučnikov po enajst dnevnem trpljenju v gozdnih pridružil s tragično smrtjo tam pri Kampiljah častnik Jozep Debeljak. Tragičen je njegov konec, kajti s krvjo je orosil zemljo, ki mu je bila najdražja v življenju: njegovo ljubezen in prikljenost na rodno grudo mu je usoda vrnila s kupo, napolnjeno z grenkobo in trpljenjem. — Reven, brez belja, je sejal dobroto s prijazno besedo do vsakogar, poln idealizma in vere v lepoto. S kroglo so mu izkazali hvaležnost.

Mirno sniva med mučniki na dobropolskem pokopališču, molčeč opomin, ostro svarilo sinovom svoje domovine, ki ga je v žalostne dni privabila iz tujine v svoje krilo. Duša pa za kajne prosi pri Bogu: Oče, odpusti jim krivico, ki so mi jo storili...

V spomin mu bodi črtica, ki jo je napisal malo pred smrtjo.

Knjiga, ki jo boste brali in gledali, je »QUO VADIS« — naš roman v slikah.

čevalnem programu, spremenili pa so le taktiko zavejanja. Zato so tudi zaman vsi klici komunističnega dramaturga Vidmarja Josipa, katerega so sedaj komunisti izvolili za predsednika svoje rdeče organizacije, da bi nadaljeval uničevalno delo, katerega si je začel KPS s tisoči umori, nasilji, požigi in ropi. Ljudstvo pozna krvoločne volkove, četudi menjajo svoj kožuh!

Opozorilo trgovcem in potrošnikom

Prehranjevalni zavod Visokega komisariata za Ljubljansko pokrajino obvešča vse trgovce z racioniranimi živili in zadrage v Ljubljani, naj dvignejo dne 5. in 6. julija nakazila za sir, maslo, marmelado in milo v Gosposki ulici 12. I. nadst. Trgovci naj pridejo po nakazila že v prvih jutranjih urah.

Potrošniki mesta Ljubljane morejo dobiti do 9. t. m. pri svojih trgovcih na odrezek »104« 100 gr mehkega sira in 60 gr parmezana ter na že določene odrezke 120 gr masla. Dotični, ki si ne bi nabavili živil v prej omenjenem roku, bodo izgubili pravico do nakupa.

Ostala količina masla se bo delila naknadno.

Razdeljevanje novega krompirja

Prehranjevalni zavod Visokega komisariata za Ljubljansko pokrajino sporoča, da bodo delile v dnevih od 5. do 9. julija sledeče trdke:

A. Nicklsbacher, Pražakova, Kmetijska družba, Novi trg, I. delavsko konzumno društvo, Kongresni trg.

Konzumno društvo Vič, Nabavljalna zadruga uslužbencev državnih železnic in

A. Šarabon, Zaloška cesta,

potrošnikom prvo pošiljko novega krompirja, in sicer 1 kg na odrezek »103« na navadne živilske nakaznice (modre), izdane od mestnega preskrbovalnega urada v Ljubljani.

Prodajna cena krompirja je določena na 2.40 lire za kilogram.

EIAR — Radio Ljubljana

Sobota, 3. julija: 12.20 Plošče »Pol ure za vojakac, 12.30 Poročila v slov. 12.45 Valčki, polke in mazurke, 13. Napoved časa; poročila v italijanski. 13.10 Poročila Vrhovnega Poveljstva Oboroženih Sil v slov. 13.12 Orkester vodi dirigent Gallino, 13.50 Komorna glasba, 14. Poročila v italij. 14.10 Koncert Radijskega orkestra, vodi dirigent Sijancec — sodelujeta sopranistka Draga Sok in tenorist Janez Lipušček — operna glasba, 15. Poročila v slov. 15.15 Pokrajinski vestnik, 17. Napoved časa; poročila v italij. 17.15 Novo plošče Cetra, 18. Gospodinjstvo predavanje v slov. 19.30 Poročila v slov. 19.45 Politični komentar v slov. 20. Napoved časa; poročila v italij. 20.20 Priponke k dogodkom. 20.40 Lirična prireditev družbe EIAR: Gounod: Faust, 22.45 Poročila v italijanski.

BOGINJA MAŠČEVANJA

KRIMINALNI ROMAN

»Vedno bolj se bojim,« je pripomnil s tihim glasom. Naglo se je zasulak ter stekel po stopnicah. »Preostane samo še eno upanje... eno samo upanje.« Pomignil nam je, naj gremo za njim. »Moral bi bil na to pomisliti že prej.«

Šli smo za njim v dr. Blissovo delovno sobo, ne da bi mogli uganiti, kaj Vance misli.

»Pismo bi moralo biti v tej sobi,« je nadaljeval ter pri tem skušal skriti svojo nemirnost. »To bi bilo dosledno... Vse je prav za prav v tem našem primeru neverjetno dosledno, naravnost računsko natančno, tako da bi morali dobiti jasno sliko... Res, preveč je vse dosledno... In vprav to je tista slaba točka.«

Začel je naglo in z vso vnetostjo brskati po papirju v dr. Blissovem košu. Kmalu je potegnil iz njega dva koščka zmečkanega rumenega papirja. Pazljivo si jih je ogledoval, in tedaj smo lahko opazili, da so bila znamenja na njih narisana z zelenkastim črnilom. Potem ju je dal proč in nadaljeval z iskanjem. Prav kmalu je imel nabranih kar cel kupček raztrganih koščkov rumenega papirja.

»Mislim, da bodo zdaj vsi,« je dejal in spet vstal. Sedel je na stol in začel tiste koščke papirja razpostavljal po mizi. »Nekaj časa se bo že treba pomuditi, ker pa poznam precej dobro egipčanske hieroglife, mislim, da mi ne bo preveč težko znova sestaviti pisma.«

Začel je pokladati papirčke drugega k drugemu, Markham, Heath in jaz pa smo stali za njim in pasli radovednost. Čez deset minut je bilo pismo že zloženo. Tedaj je iz enega izmed predalov pisalne mize Vance potegnil širok list belega papirja,

ga namazal s klejem in začel nanj lepiti koščke raztrganega pisma.

»Evo ti, dragi Markham,« je vzdihnil, »tu je zdaj tisto nedokončano pismo, za katerega je Salveter dejal, da ga je pisal dopoldne od pol desetih do desetih.«

Pismo je bilo napisano na polovico pole rumenega papirja, takšnega, kakor smo ga bili videli v muzeju. Zgoraj so bile štiri vrste starodavnih egipčanskih pismenk, hieroglifov, narisanih z zelenkastim črnilom.

Vance je s prstom pokril skupino hieroglifov in nam začel razlagati:

»Tole je hieroglifski znak za a n k h, in tole znak za w a s... Tu na koncu pa je tudi znak za besedo t e m.« Pogledal nas je v oči in njegova izredna resnost me je kar presenetila. »Mladi in srboriti gospod Salveter je priznal, da je v svoji neumnosti pisal pismo izvoljenki, in sicer v jeziku faraonov. Rekel je, da je dal svoje zaljubljeno in nedokončano pismo v mizni predal v muzeju. Ugotovili smo, da v tistem predalu pisma ni več, pač pa da ga je nekdo strgal in vrget v papirni koš v dr. Blissovi delovni sobi. Enkrat sem pa le jaz tisti, gospod narednik, ki hoče iti dalje, ki se mu mudi. Če hitro kaj ne ukrenemo, se utegne zgoditi še kaj hujšega, kakor pa se je že. Treba pa je pri tem našem delu imeti možgane na pravem koncu. Ne smemo se lotiti česa takšnega, kar je zločinec hotel, da bi storili. Rad bi nas ušel v silno premeteno nastavljenjo past, in če ne bomo pazili na vsak svoj korak, jo bo morilec lepo pobrisal na svobodo, mi pa se bomo obrisali pod nosom.«

Heath je nekaj pogodrnjal in si začel ogledovati zloženo pismo.

»To je pa res silno primeren način pisanja ženskam!« je pripomnil zasmehljivo. »Zaposlite me rajši s preiskavanjem kakšnega roparskega napada, pri katerem so pokali samokres. Zločinov, kakršen je tale, imam že dovolj.«

Markham je bil globoko zamišljen, kakor so razodevale gube na njegovem čelu.

»Poslušaj, Vance,« je dejal, »ali mar misliš, da je Kyleja umoril človek, ki je raztrgal pismo in ga potem zagugal v papirni koš v dr. Blissovi delovni sobi?«

»Ali sploh še dvomite o tem?« se je znova začudil Vance.

»Kakšen namen pa naj bi bil vendarle pri tem, za božjo voljo?«

»Tega še ne vem. In vprav to je tisto, zaradi česar se bojim.« Vance je pogledal skozi okno. »Toda uničenje tega pisma prav gotovo igra pomembno vlogo v tej zapleteni zalogi... in dokler ne najdemo zanesljivega dokaza, ni nobenega upanja na kak uspeh.«

»Pa vendar,« je vztrajal Markham pri svojem, »če je pismo takšno, da je zaradi njega v nevarnosti tisti, ki ga je pisal, se mi zdi, da bi bilo moralo zločincem koristiti. Ker ga je pa strgal, je bilo zanj najbrž brezpomembno.« Heath je najprej pogledal Vanceja, nato pa Markhama.

»Morda ga je pa Salveter sam raztrgal,« je izrazil svoj pomislek.

»Kdaj?« je mirno vprašal Vance.

»Kako pa naj jaz to vem?« se je kar malo razjezil narednik.

»Morda ga je strgal tedaj, ko je umoril Kyleja.«

»Če bi bilo temu tako, potem gotovo ne bi bil priznal, da je pismo pisal.«

»Pa dobro,« se še vedno ni dal ukloniti Heath, »morda ga je pa raztrgal pred nekaj minutami, ko ste ga poslali ponj.«

»No, in potem ko ga je raztrgal, naj bi ga bil po vašem mnenju zagnal v tale koš, kjer smo ga nazadnje našli mi, kaj? Ne, ne, gospod narednik. Vse to ne bi bilo posebno pametno. Če bi se bil Salveter ustrašil in če bi bil hotel, da pismo izgine, bi ga bil gotovo popolnoma uničil, verjetno zažgal in tako ne bi pustil za seboj nobenega sledu.«

Tudi Markham je bil naravnost osupnjen nad hieroglifi. Nemirno je zrl v koščke papirja, ki jih je bil Vance tako lepo spet sestavil.

Prva julijska sobota na živilskem trgu

Ljubljana, 3. julija.

»Stoje po vrsti kot hiše v Triestu. Pred 14 dnevi ni bilo takega drena okoli borovničar, kot je danes. Zakaj? Takrat so bile borovnice še po 5 lir, danes po 3.50 liter. Gospodinj pač štedijo in varčujejo s kuhinjskim mesečnim proračunom. Je pa še vedno veliko zanimanje za borovnice, tako je pravil davi neki starejši gospod Jakob, ki je opazoval dolgo vrsto žensk in moških, ki so se vrstili ob ljudski knjigarni na Vodnikovem trgu, kamor so danes prestavili prodajalke borovnic. Včeraj so se mnogi marljivo nabirali ta gozdni sadež, ki ga je še vedno dovolj na Golovcu in drugod. Neka ženska z Rudnika pa je imela davi smolo. Ko je pri Rakovniku vstopala v tramvajski voz, se ji je kosara prevrnila in na tla so se vsule lepe borovnice. Ni jih pobrala, pustila jih je tam in se naprej z drugo kosaro odpravila.

Kaj nam drugače nudi živilski trg prvo julijsko soboto? Je običajen tržni dan. Že prav zgodaj je bilo sila živahnega vrvenja. Zelenjadarice in solatarice so se postavile na drugem živilskem otoku z najlepšo solato in različno zelenjavo. Danes je bilo zanimivo na trgu, da je bilo domačega novega krompirja kar na poljubno in veliko izbiro. Iz Sreberja je nekdo dobil nekaj vreč lepega novega krompirja, ki ga je prodajal po 7 lir kg. Precej je bilo poleg tega zgodnjega krompirja tudi »kiflarčarja«.

O krompirju naj danes še omenimo zanimivost, ki so jo leta 1873, torej pred 70 leti, objavile Bleiweisove »Novice«. Te so objavile članek nekega učitelja, kako je gojil krompir. Takrat še ni bilo tako razvito umno poljedelstvo. Članek je opisoval, kako je gojil krompirjeve cvete in kako je nato ne gomolje, marveč krompirjeve semena sadil. Posrečilo se mu je, da je dobil iz tega srednje debel krompir. Semena je vsadil kakor paradiznike. Nato je sadike razredčil in jih presadil. Sadike so obrabile srednje debele gomolje. Lani so mnogo pisali o tem, da je primerno krompirjeve cvetje porezati. Pač je veliko boljše, da se cvet pusti in da krompir zori, kakor to določajo naravni zakoni rasti.

Poleg krompirja so branjevci imeli naprodaj zelo mnogo uvožene čebule in uvoženega korenja. Nekdo je prodajal že prvi strošji fižol — prekeljčar. Mnogo je bilo dalje na izbiro lepega trnovskega in krakovskega ohrovtu, zelene kolerabice in pese.

Živilski trg prvo julijsko soboto je nudil tudi mnogo sadik. Prodajale so mnoge vrtnarice in obdelovalke trnovskih vrstov sadike ohrovtu, zelja, pese in kolerabe. Mnogi so jih precej nakupili, kajti sedaj je ugoden čas za sajenje sadik.

Na trgu je bilo dalje nekaj jedilnih buč, ki letos lepo rastejo. Tudi kumar je sedaj vedno več na izbiro. So prav lepe in debele.

Najzanimivejši vrvenje je bilo opaziti okoli 10 dopoldne. Naval kmetič iz okolice je bil danes mnogo večji kot druge sobote. Dva živilska otoka sta bila popolnoma zasedena.

Mnoge gospodinj so stikale za gobami. Bilo jih je nekaj naprodaj. Prava sezona za poletne gobe pa, šele pričenja.

Naj še omenimo, da so Trnovčanke pripeljale na trg mnogo glav zgodnjega zelja. Glava po 4 lire. Branjevci so bili na trgu založeni z limonami, ki so bile po 1 liro komad.

ljajočih se od njega. Premnogi so s seboj prinesli cvetja, tako da je bila kapelica bolj podobna evaniku, kot pa kraju smrti. Kolikor pa znanci niso utegnili priti k slovesu na Zale v nedeljo, so prišli pred prevozom v domačo vas preč. g. Šempetereki župnik. Nadvee ganljivo pa je bilo, ko so sprejeli Tonetovo truplo v njegovem rojstnem kraju, kako so ga hodili od blizu in daleč kropiti in moliti za pokoj njegove duše in kako so ga spremili na njegovi zadnji poti. Imel je pogreb, kakršnega je le redkokdo deležen. Vsem, ki so kakor koli pri tem pomagali, zlasti preč. duhovščini, ki je Toneta spremljala na pokopališče od hiše, bodi na tem mestu izrečena najpriširnejša zahvala.

Vso to pozornost pa je Tone tudi zaslužil. Ne morebiti toliko zato, ker je bil dober delavec, strokovno naobražen, priden, priročen, vester in temeljit, da je cenil vsak mojster. Ne, Tone je bil dober človek, ki si je s svojimi vodrim in blagim značajem osvajal ljudi. Kdor ga je spoznal, ga je na mah vzljubil, tako da moremo zapisati, da ni imel neprijatelja. Počivaj v miru, ljubi naš Tone, vsem njegovim domačim pa naj bo Bog usmiljenj tolažnik.

Z navadno dopisnico

poslano uredništvu »Slovenskega doma«, si lahko v prednaročni zagotovite naš roman v slikah:

»QUO VADIS«

Dodatne živilske nakaznice za težke delavce

Dodatne živilske nakaznice za težke delavce za mesec julij bo mestni preskrbovalni urad začel deliti po številkah potrdil tako, da pridejo na vrsto v torek, 6. julija, številke 1 do 100, v sredo, 7. julija, številke 101 do 200, v četrtek, 8. julija, številke 201 do 300, v petek, 9. julija, številke 301 do 400, v soboto, 10. julija, številke 401 do 500, v ponedeljek, 12. julija, številke 501 do 600, v torek, 13. julija, številke 601 do 700, v sredo, 14. julija, številke 701 do 800, v četrtek, 15. julija, številke 801 do 900, v petek, 16. julija, številke 901 do 1000, v soboto, 17. julija, številke 1001 do 1100, in v ponedeljek, 19. julija, številke 1101 do 1200.

Opozarjamo, da bodo upravičenci dobili dodatne živilske nakaznice samo s potrdilom in to samo do 25. vsakega meseca, ko morajo biti nakaznice prevzete. Podjetja morajo še v juliju prijaviti svoje delavce mestnemu preskrbovalnemu uradu v Ljubljani v času od 20. do 25. v ostali pokrajini pa od 15. do 20. v mesecu za naslednji mesec.

Mali gospodar — žegoza obveščata svoje člane, da bodo izgotovljene kuničje kože na razpolago njih lastnikom samo drugi teden v četrtek in petek dopoldne in popoldne v prodajalni, Gallusovo nabrežje 33.

Podaljšanje rokov za zvišane pokojnine nameščenecv

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino glede na naredbo z dne 16. julija 1942-XX št. 150 s spremembami zakona o pokojninskem zavarovanju nameščenecv, upoštevajoč, da še vedno obstoje pogoji, zaradi katerih so se pokojnine zvišale in smatrajoč za potrebno, da se roki iz členov 2. in 13. omenjene naredbe podaljšajo, odreja:

Člen 1. Veljavnost določbe členov 2. in 13. naredbe z dne 16. julija 1942-XX št. 150 s spremembami zakona o pokojninskem zavarovanju nameščenecv se podaljšuje za ves čas vojne.

Člen 2. Ta naredba je stopila v veljavo od dne objave v Službenem listu za Ljubljansko pokrajino.

V nekaj vrstah

† V Novem mestu je dne 29. junija nenadoma umrla 5-letna Estera Movrin, hčerka davčnega uradnika v Metliki.

† V Orehoviči so dne 29. junija pokopali na tamošnjem pokopališču gospoda Jožeta Novaka, trgovca in gostilničarja.

Tri smrtno žrtve nesreče. V Zagorju ob Savi so se smrtno ponesrečili delavci Srečko Vozelj, Jože Oražem in Ivan Kunst, ki so bili uslužbeni pri gradbeni tvrdki Fröhlich & Knüppel.

Umrli sta v Mariboru 60letni železniški nameščenec Štefan Šmigoc in uradnikov sin Edvard Potočnik.

Poročila sta se v Ptujcu Ludovik Dirnhofer in Marija Klajnshek, oba iz Ptujca.

Nesreče. Desnico si je zlomila 13-letna dijakinja Terezija Keizerjeva iz Ljubljane. 49-letna žena posestnika Roza Peterlinova iz Velikih Lašč se je opelka na desni nogi S koso se je urezal v desnico 15-letni sin delavca Janez Čot z Brezovice. Desno nogo si je zlomila pri padcu 18-letna hčerka posestnika Jožica Osolnikova iz Prečene. Pri nožometu se je ponesrečil 18-letni vrtnar Drago Kostanjek iz Ljubljane; tovariš ga je z nogo sunil v trebuh. Ključnico si je zlomil pri padcu 6-letni sin sluga Franc Valentinčič z Rudnika. Ponesrečenci se zdravijo na kirurškem oddelku ljubljanske splošne bolnišnice.

Nova grobova. V šmartnem pod šmarno goro je umrla ga. Marija Skofova, stara 32 let. Bila je pridna in dobra žena, ki je živila v vzglednem zakonu z mizarskim mojstrom in posestnikom Jožefom Skofom. Zapušta štiri otroke. S krožne žage skobelnega stroja je odletel kos lesa mizarskemu mojstru Jakobu Noču iz Begunj. Kljub takojšnji zdravniški pomoči je ponesrečenec umrl. Dočakal je 33 let. Zapuščata dva otroke.

Povečanje elektrarne v Velikovicu. V izredno kratkem času se je pripravevanju velikovskega župana posrečilo razširiti elektrarno v Velikovicu. Pred dnevi je župan sklical vse, ki so bili pri teh delih zaposleni, in se jim zahvalil za njihov trud.

Sprememba krajevnih imen na Spodnjem Štajerskem. Mariborski dnevnik objavlja daljšo razpravo o krajevnih imenih na Spodnjem Štajerskem ter utemeljuje njihov nemški izvor navaja med drugimi naslednje spremembe krajevnih imen: Hrašče se bo odslej imenovalo Eichen, Košaki — Freigraben, Krčevina — Burgwald, Pobrežje — Drauweiler, Apače — Abstal, Sladki vrh — Süßenberg, Ščavnica — Steintal, Lugač — Lugaus, Gornje Gradisce — Burgberg, Plitvički vrh — Ebenberg, Lastomeri — Lazmersdorf, Boračova — Quelldorf, Rihtarovič — Richtersdorf, Gerlova — Girtlau, Bunčani — Waltersdorf, Kristanci — Kristersdorf, Banovci — Greifenau, Logarovič — Hegersdorf, Boreci — Schützenau, Budišovci — Wolfau, Kokorič — Lindenbach, Berkovski Prelogi — Werkdorferwald, Lukavci — Storchendorf, Pristava — Meierhofel, Presiha — Durchschlag, Ščavnica — Steinz, Negova — Negau, Gornji Ivanci — Oberhansdorf, Spodnji Ivanci — Unterhansdorf, Ivanjski vrh — Hansberg, Lukač pri Negovi — Audorf, Terbegovci — Trebkoidorf, Kupetinci — Kuppendorf, Vresje — Pirschdorf, Grabonosi — Grabenach, Galušak — Kalussen, Kralovci — Königstorf, Berkovci — Werkdorf, Kuršinci — Meistendorf, Seluše — Dörflein, Dragotinci — Karlstal, Stara gora — Altenberg, Kozlavci — Wohlfart, Vodišlavi — Buchenbach, Godomeri — Hermannsberg, Grabonose — Grabenberg, Sitarovič — Sittersdorf, Radislavci — Radelsdorf, Blagus — Feldberg, Sv. Jurij ob Ščavnici — Georgen an der Stainz, Slabotinici — Stainzen, Mekotniak — Heinrichsdorf, Vogriševci — Bogricht, Vitanovci — Veithofen.

Iz Cerknice

Preložitve ceste pri Turkovem ovinku. Pred dnevi so pričeli z gradbenimi deli na novem cestnem odseku, s katerim bodo odpravili nevaren Turkov ovinek, kjer se je zgodilo že mnogo prometnih nesreč. Pri delih je zaposlenih večje število delavcev, tako da bodo dela kmalu končana.

Cerknica se že sedaj pripravlja na dan sv. birme, ki bo 18. julija. Dan prej, v soboto, 17. julija, bo sv. birma v Begunjah.

Ljubljana

Koledar

Sobota, 3. malega srpana: Srce Marijino; Hijacint, mučenec; Leon II., papež.
Nedelja, 4. malega srpana: Prokop, opat; Urb, škof; Berta, devica.

Obvestila

Nedeljsko zdravniško dežurno službo bo od sobote od 20 do ponedeljka do 8 jutraj vršil mestni višji zdravnik dr. Marjan Ahčin, Ljubljana, Korytkova ulica 18, tel. 36-24.

Križanske moške kongregacije vabimo, da se zanesljivo udeležijo mesečnega shoda jutri, v nedeljo, 4. julija, ob petih popoldne. Važna oznanila! Po govoru bo darovanje za Apostolstvo sv. Cirila in Metoda.

Žegoza — Mali gospodar obveščata vse člane, da je bilo 2. julija t. l. zaključeno razdeljevanje krmil za junijski obrok. Krmila sama bodo delili počeni s 5. julijem, in sicer: 1. teden, 5. julija, od št. 1—1000, drugi teden, 12. julija, od 1001 do 2500, tretji teden, 19. julija, od 2501 do 4000. Za vse dneve velja sledeči abecedni red: Ponedeljek od A do G, torek H do L, sredo M do R, četrtek S do Z, Kdor ne pride ob določenem času, mu krmila zapadejo. Vsak član dobi pri prejemu krmil novo popisno polo, ki je naj vestno izpolni in takoj odda v pisarno. Pri komur bo ugotovila kontrola, da je prijavil več živali, kot jih ima v resnici, bo izgubil pravico do prejemanja krmil.

Davčna uprava za mesto v Ljubljani poziva vse delodajalce, ki so plačevali uslužbenški davek v davčnih znamkah, da odvedejo ta davek v gotovini za 11. četrtrletje do 15. t. m. s seznama, iz katerih morajo biti razvidna vsa imena uslužbenecv, višina plače ali mezde in odpadajoči uslužbenški davek, prispevek za obrambni in bednostni sklad in event. druge davščine. Obenem se pozivajo vsi zamudniki, ki tega davka za 11. četrtrletje še niso plačali, da to takoj store, da se izognejo kazenskim posledicam. Seznane uslužbenškega davka je vlagati v sobi št. 14, Vodnikov trg 7-II., kjer dobe delodajalci vsa potrebna pojasnila.

Glashena šola »Sloga« priredi letošnjo V. produkcijo v ponedeljek, 5. julija, ob 18 v svoji glasbeni dvorani. Nastopijo gojenci pevskega in instrumentalnih oddelkov.

Petrolej za junij. Mestni preskrbovalni urad bo delil nakaznice za petrolej za mesec junij tako, da v sredo, 7. julija, pridejo na vrsto upravičenci z začetnicami A do C, v četrtek, 8. julija, D do F, v petek, 9. julija, G do I, v soboto, 10. julija, J in K, v ponedeljek, 12. julija, L do N, v torek, 13. julija, O in P, v sredo, 14. julija, R do S, v četrtek, 15. julija, T do V in v petek, 16. julija, Z in U. Urad bo petrolej nakazoval upravičencem izključno samo navedene dni, in sicer vsak dan od 8—10 in od 15 do 17 na Krekovem trgu 10, v Mahrovi hiši, soba št. 1, I. nadstropje.

Ljubljansko gledališče

Drama:

Sobota, 3. jul., ob 19.30: »Skupno življenje«. Red B. Nedelja, 4. julija, ob 19.30: »Deseti brate«. Izven. Zelo znižane cene od 12 lir navzdol. Zadnjikrat v sezoni.
Ponedeljek, 5. julija: zaprto.

Opera:

Sobota, 3. julija, ob 19: »Prodana nevesta«. Izven. Cene od 24 lir navzdol.
Nedelja, 4. julija, ob 19: »Don Pasquale«. Izven. Cene od 28 lir navzdol.
Ponedeljek, 5. julija: zaprto.

SPORT

Nedeljski domači športni spored

Igrišče Ljubljane:

15.30: Mars ml.: Hermes ml.
16.30: Mars rez.: Žabjak rez.
18.00: Mars: Hermes; prvenstvena tekma I. razr.

Igrišče Korotana:

16.30: Korotan rez.: Vič rez.
18.00 Korotan: Mladika; prven. tekma II. razr.

Igrišče Mladike:

9.30: Mladika ml.: Žabjak ml.
10.30: Mladika rez.: Ljubljana rez.

Igrišče Marsa:

10.15: Tobačna tovarna ml.: Vič ml.

Stadion (lahka atletika):

9.00: Tek na 100 m in žensko lahkotletsko tekmovalje.

Štiri stavbene parcele po 680 m² v Dobrepoljah poleg župne cerkve naprodaj. Ponudbe: Kmetijsko društvo Dobrepolje.

IMMINENTE — PRIHODNI SPORED al Cine — v kinu UNION

Un forte dramma che vi commuoverà
Pretrčljiva drama

In voce del sangue Glas krvi

Premiato alla XI Mostra Cinematografica di Venezia. — Film nagraden na XI. beneški filmski razstavi.

Con — Igrajo:
ROBI RAPP — LEOPOLD BIBERTI
PETRA MARIN

Regia di
Režija: EDMUND HEMBERGER

Produzione - Produkcija: GOTHARD FILM
Esclusivita - Izposojevanje: LUX-FILM

Kolumb odkriva Ameriko

Kolumb ni hotel oditi iz reke, temveč je ukazal, naj zaplovejo po njej nazgor in odvestajo do kraja, kjer so se bili Indijanci znova zbrali v velikem številu. Bili so vsi pomazani z rdečo barvo in nagi, kakor so jih bile rodile matere. Nekateri so imeli v lasih zatakujeno pero ali pa perjanice, vsi pa svežnje sulic. Kolumb pravi:

»Približal sem se jim, jim dal nekaj kosov kruha in zahteval, naj mi dajo v zameno sulice, ki so jih imeli. Silno radi so privolili in za vsako od njih so dobili po en zvonček ali medenast prstan ali pa steklen biser. Tako so bili vsi pomirjeni, se približali našim čolnom in še naprej prinašali, kar so imeli, in dajali za vsako malenkost, katero smo jim ponujali v zameno. Mornarji so ubili želvo in ji razsekali oklep. Mornarčki z ladje pa so dajali Indijancem za nohet velike kose, ti pa so dali zanje po sveženj sulic.

Prebivalci so podobni ostalim domačinom, katere sem doslej srečal. Tudi oni mislijo, da smo prispeli z neba. Vse, kar imajo, dajo za sleherno ponujeno jim malenkost, ne da bi se nad tem zmrdavali. Zato mislim, da bi dali tudi zlato in dišave, ako bi jih imeli.«

»Ker sem zapazil lepo kočjo, ki ni bila kaj posebno velika, imela pa je dva vhoda kakor vse ostale kočje tukaj, sem stopil tja in zagledal čudovito delo, namreč neke vrste stanovanje s sobami, narejenimi tako, da jih ne znam popisati. S stropa so visele školjke in drugi predmeti. Misleč, da je ta prostor svetišče, sem poklical Indijance in jih s kretinami pobral, ali tukaj opravljajo svoje molitve, toda odgovorili so mi, da ne, pač pa se je eden od njih povzpelo do stropa, pobral vse z njega in mi

vse skupaj podaril. Jaz sem se mu zahvalil s tem, da sem mu daroval nekaj drugih stvari.«

Torek, 4. decembra. — Kolumb je dal vzlic šibkemu vetru razpeti jadra in odplul iz tega pristanišča, kateremu je bil vzdol ime Sveto pristanišče.

Cez dve milj je zapazil lepo reko, o kateri je govoril včeraj, in obplul obrežje. Poldrugo miljo naprej se izliva v morje majhna rečica, vendar je ustje ugodno in morje globoko. Tri četrtilje naprej pa je zagledal neznano velikansko reko, ki mora imeti tudi dolg tek. Njeno ustje je bilo široko okrog sto korakov, brez vseh plitvin in globoko osem sežnjev. Kolumb je poslal naprej čolnič, da bi mornarji izmerili globino. Kmalu nato je ugotovil, da je sladka voda segala globoko v morje in to ga je nagnilo k domnevi, da je bila ta reka močnejša kakor vse, kar jih je doslej odkril. Mnenja je bil, da se mora v okolici nahajati veliko število indijanskih naselij.

Nedaleč stran je bil lep zaliv, ki bi prihajal v poštev zlasti pri vožnjah iz smeri severovzhoda, jugovzhoda in jugozahoda.

Sreda, 5. decembra. — Vso noč do sončnega vzhoda je Kolumb ostal na morju, da bi si podnevi ogledal zemljo, ki se je vlekla proti vzhodu. Ko je sinil dan, je zagledal na vzhodni strani nov rtič, oddaljen dve in pol morski milj. Ko je dospel do njega, je ugotovil, da se obrežje vleče proti jugu, od tam pa proti jugozahodu. Približno sedem morskih milj naprej je zagledal lep in visok rtič. Sprva je sicer mislil zapeljati proti njemu, ker pa je imel namen priti do otoka Banegue, o katerem so Indijanci trdili, da ga je mogoče doseči iz severovzhodne smeri, je opustil to misel. Toda tudi do tega cilja ni mogel, ker je začel vleči nasprotni severovzhodni veter.

Na nadaljnji vožnji je zapazil na jugovzhodu kopnino, in sicer silno velik otok, o katerem je imel nekaj podatkov od Indijancev. Ti so ga nazivali Bohio in o njem zatrjevali, da je obljuben. Pred prebivalci tega otoka so imeli vsi ostali velik strah, ker so jih imeli za ljudožrce. Mnoge čudovite stvari so

njegovi Indijanci pripovedovali o teh krajih, toda Kolumb pristavlja, da jim ni preveč verjel, pač pa se mu je zdelo verjetnejše, da so bili prebivalci Bohia umnejši in bistrejši in da so ostale prebivalce lovili in jih odvažali v sužnost, ker so bili pač neodporni in bojazljivi.

Zaradi nasprotnega vetra je sklenil zapustiti Kubo, katero je zaradi njene ogromnosti smatral za celino. Doslej je samo ob enem delu obrežja prevozil 120 morskih milj. Mamlil jo je proti jugovzhodu, kajti na tisti strani je zagledal novo kopnino. Veter je bil za plovbo ugoden, ker je vlekel od severa.

Kolumb pravi, da so v teh krajih noči trajale po 15 ur. Ker je bila ladja Niña hitrejša od njegove, ji je Kolumb ukazal, naj izplove naprej in pregleda pristanišče, ki ga je bil zagledal na obzorju. Ko je ladja Santa Maria prispela do vhoda tega pristanišča, podobnega zalivu v Cadixu, se je Kolumb zavoljo noči vsedel na svoj čolnič in začel meriti globino.

Izkrcanje na Španskem otoku.

Četrtek, 6. decembra. — Ko je nastopila jutranja zarja, je bil Kolumb od pristanišča oddaljen štiri morske milje. Dal mu je ime »Marijino pristanišče«. Kasneje je Kolumb ime spreminil v Sv. Nikolaj. Lepemu rtiču, ki je molel proti jugu, je dal ime Zvezda. Zdelo se mu je, da je ta rtič skrajna južna točka otoka, razdalja do njega pa je znašala kakih 28 morskih milj. Pred očmi se je pojavila na vzhodni strani še neka druga zemlja, podobna otoku, oddaljena kakih 40 milj. Razen tega je na vzhodu zagledal nov lep in ostro začetan rtič, katerega je imenoval Slonov rtič. Oddaljen je bil 54 milj.

Na južni strani je zapazil velik zaliv odnosno špranjo med gorovjem in morjem, ki se mu je zdel podobna reki. Oddaljena je bila 20 milj. Nekateri mornarji so zatrjevali, da gre za preliv, ki ločuje večjo zemljo od manjše, ležeče na vzhodu, in kateri je vzdol prilimek Tartaruga (znamenita Tortuga, gnezdo morskih roparjev).

TRIJE BRATJE

Očividno se je srednji brat obotavljaj ali nad dravskega zmaja; zato je lepa gospodarica njegovo omahovanje podnetila z zatrdilom; da ga bo po opravljenem uboju vzela za moža.

Te besede so ga vžgale; zgrabil je svojo sekuro drvarico ter se takoj napotil proti deroči Dravi, sredi katere je ležal Kačji otok.

50.

Ko je stal orhu strmega dravskega obrežja, je v skrbih zrl tja na Kačji otok, ki da je poln strupenih kač; slišal je, da jim vlada kačja kraljica z zlato kronico, čuva pa da jo dravski zmaj. Podomil je, da bi ga mogel sam ubiti, zato se je v sili spomnil svojih doh bratov ter si žipo zaželel, da bi bila zdaj pri njem, zakaj vsi trije da bi zmaja prao gotovo z lahkoto ubili.

51

V tem hipu pa je zrasel pred njim beli duh, ki mu je govoril: »Zaman si si želel obeh bratov, zakaj mlajši, ki si ga ti oslepil, še živi in je zdrav; ker pa je nore pameti, ni tako nor, da bi ti prišel pomagat ubijati zmaja. Tvoj starejši brat pa ti ne more priti na pomoč, ker je zaprt v globoki ječi limbuske graščine!«

25 letnico letala, ki je povsem iz kovine, bodo praznovali drugo leto. Prvo takšno letalo so razkazovali l. 1919. na velesejmu v Leipzigu. Letalstvo je bilo takrat tako rekoč še v povojih in zato res ni bilo nič čudnega, če je vse hotelo videti takšno letalo. Zgradil ga je prof. Junkers in je bilo narejeno iz samega duraluminija. Zdaj imajo ono prvo, povsem iz kovine zgrajeno letalo v Junkersovem muzeju v Dessau-u.

«SLOVENSKI DOM» izhaja vsak delavnik ob 12. Urejuje: Mirko Javornik. Izdajatelj: inž. Jože Sodja. Za Ljudsko tiskarno: Jože Kramarič, vsi v Ljubljani. Uredništvo in uprava: Ljubljana, Ljudska tiskarna, Kopitarjeva 6. Telefon 40-01 do 40-05. Mesečna naročnina 11 lir, za tujino 20 lir. — Posamezna številka 50 cent.

Ameriška samovolja v francoski Afriki zbudila povsod nejevoljo

V Washingtonu se potegujejo za Girauda, v Londonu in Moskvi pa za De Gaullea

Tanger, 2. julija. s. Po poročilih, ki so dospela v Tanger, da so Amerikanci De Gaullea odslavili, s tem da so ga posebej obvestili, da Združene države še niso voljne sprejeti njegovo posredno ali neposredno vmešavanje v politične ali vojaške zadeve v francoski severni Afriki. S tem so namignili tudi Angležem, da bodo vsako pripravo v prid De Gaullea odločno zavrnili. Vrh tega je Eisenhower francoskemu osvobodilnemu odboru sporočil v pravih besedah, da mora Giraud ostati edini poveljnik francoskih sil, ki so se pridružile angleškim in ameriškim četam, in da ne bodo trpeli nobenega poskusa De Gaulleovega vmešavanja proti taki odločitvi in proti sedanjim razporeditvi francoskih vojaških sil. Pravijo, da je washingtonska vlada odobrila Eisenhowerjevo ravnanje ter svojemu zastopniku naročila, naj De Gaullea osebno sporoči sklepe Združenih držav, ki ga zadevajo.

Washingtonska vlada se je naveličala sporov med Giraudom in De Gaulleom ter angleških sile, ker so v Londonu hoteli po vsej sili štiti svojega varovanca, ki naj bi po angleških željah dobil vojaški nadzor nad francoskimi silami. Medtem ko se Angleži niso mogli jasno odločiti ter v takem položaju iskali tisoč pomočkov, da bi se končna ureditve tega vprašanja zavlekla, je Amerika vzel kar prerazla in uveljavila svojo voljo. Jasno je, da so v degaullističnih krogih skrajno jezni, tako da se je bati, da bi med pristasi obeh generalov utegnili priti do hudih zapletov. Širi se tudi glas, da bi washingtonska odločitev utegnila zbuditi nejevoljo tudi v Moskvi. Zatrjujejo namreč, da je degaullistični odbor v Londonu nedavno sklenil tajno pogodbo s sovjetsko vlado, ki mu je poslala 100 tisoč frankov kot podporo za De Gaulleovo stvar.

So morda tudi med rastlinami kakšni butci?

Sila zabaven in tudi poučen razgovor med učiteljem in rastlinarjem

Učitelj: Ti ne veš, koliko sem se že jezil nad nekaterimi svojimi učenci, pa vse zastoni! Ves razred mi bodo pokvarili. Ne morem z njimi nikamor naprej. Prezabiti so. Ničesar ne razumejo, kar jim razlagam. In tudi volje nimajo nobene, da bi se kaj naučili. Mislim, da bi bilo pač vseeno, če bi namesto njih posadil v klop nekaj krompirjev!

Rastlinar: Prosim te, nikar mi ne žali krompirja. Nikar ne reci, da je krompir neumen ali zabiti. Živo bitje, ki se zna prilagoditi na tako različna podnebja, stvar, ki jo je mogoče pridobivati v tako različnih oblikah in barvah, je lahko vse, samo gumpec ne, da veš. Le zamisli si, kakšen bi bil omikani svet, če ne bi bilo krompirja, ki je tako malo izbirčen glede zemlje, v kateri rase, a navzlic temu tako bogato obrodi in daje človeku odlično hrano, ki je izboren nadomestek za kruh in druge močnatne jedi. Polovica ljudi bi v krajih, kjer je naseljenost zelo gosta, morala pomreti od lakote, če ne bi bilo krompirja, ali pa vsaj stradati.

Učitelj: To je zaslug ljudi, ki krompir sade in ga goje.

Rastlinar: Že res, pa tudi zaslug krompirja, ki je prejel uspeh samo v daljnih krajih, a se je pozneje pustil gojiti tudi pri nas. Ne samo kmet, tudi rastline morajo opraviti ogromno delo, morajo se učiti in se po tem, česar so se naučili, ravnati.

Učitelj: Torej dobro. Jaz sem spravljal človek, in poleg tega krompir tudi silno rad jem. Pa pustiva pri miru. No, saj res ni tak gumpec, kakor sem mislil. Si zdaj zadovoljen? Pa vendar so tisti moji učenci v razredu neumni, kakor... no, kakor trava.

Rastlinar: Imaš sploh kaj pojma, kakšno delo trava opravi, da se prilagodi razmeram? Kako se upira na primer suši, kako se brani, če hodiš po njej, kako silovito se upira hudi zimi po gorskih krajih, kako se vedno znova opomore, če jo živina popase, ali če jo kosce pokosi! Ah ne, trava je stvar, ob kateri mora človek naravnost osupniti, če pomisli, kaj vse stori in zmore. Pomisli samo tole: Brez nje ne bi bilo na svetu nobene živali, ki se rada pase in ki tako rekoč živi od same trave... In kaj bi bilo s človekom, če ne bi bilo na svetu nobenih takšnih živali? Trava raste celo po gorah, po pustinja in stepah, v vodi, slani in sladki, in navsezadnje so tudi razna žita, riž, koruza in sladkorni trs neke vrste trava!

Učitelj: No, če moji učenci niso tako neumni ko trava, so pa takšni butci, ko, no, kakšna druga rastlina, recimo takšna, ki ne samo ni tako razširjena po svetu kakor trava, pač pa tudi nič kaj posebnega ne zmore. Saj so vendar med rastlinami prav gotovo tudi takšne, ki so za življenje na zemlji čisto nepotrebne, odveč, neumne.

Rastlinar: Med rastlinami da so takšne: Kaj kaj poveš! Ne, ne, ni jih ne, pač pa ravno nasprotno. Videl sem v čisto samotnih, neobljudenih deželah ob južnih morjih na primer kokosove palme, ki rade orehe, a ni žive duše tam, da bi jih potrgal in pojedel, pač pa enostavno popadajo na tla in jih voda odnese v daljine kraje. Tak kokosov oreh voda lahko nosi celih štirideset dni, pa iz njega še vedno lahko vzkli drevo. Res, naravnost smolo bi moral imeti, da ga po dolgih štiridesetih dneh ne bi voda vrgla kam na breg, kjer bi bil zanj več ali manj ugoden življenjski prostor.

Učitelj: Že res, da je kaj takšnega mogoče, toda priznati moraš vendar, da bi bilo zelo potrebno, če bi rastline, ki nam služijo kot surovine, zboljšali, na primer buno, ta umetni kavčuk, ki bi lahko imel še dokaj boljše lastnosti kakor pa guma, ki ga dobivajo iz naravnega kavčukovega drevesa. Iz tega se vendar jasno vidi, da rastline same od sebe morejo doseči le gotove meje. In kakor veš, človek ne preneha stika z novimi kavčukovimi drevesi, to se pravi, da s prejšnjimi ni zadovoljen, ker so preveč omejenas, če se smem tako izraziti.

Rastlinar: Da, res je, človek res stika z vedno novimi drevesi, iz katerih bi lahko dobil boljše gumi. Toda če pomislimo, da gumi je drevo, zavzema prostor, ki je dosti večji kot Evropa, da so ga iz Novega sveta prinesli v Stari svet, namreč v južno Azijo, in da danes uspeva povsod, v Indiji, pri Malajcih, v Severni Avstraliji in drugod — ne s števce tudi ne bo nič, dragi moj. Potem pa je vendar treba pomisliti, da je na svetu mnogo različnih vrst gumičevnega drevesa in da vsako leto dobimo še kakšno novo. In končno, kakšna duhovita iznajdba za samoobrambo je vendar gumi! Ti stišlečni sok, če kdo drevo rani, hitro zalije zarezo, ko da bi na rano vtil olja. Poleg tega pa ta tekočina tudi precej zoporno smrdi, tako da se je vsak izogiba, če le more. Tako se drevo samo skuša ubraniti svojih sovražnikov. In očitno ta mlečni sok, ki se cedi iz takšne vrste dreves, tudi res nima kakšnega drugega na-

mena, ko skrbeti za samoobrambo kavčukovega drevesa.

Učitelj: Zašla sva malo na stranpot. Pritrditi mi vendarle moraš, da so na svetu rastline, pa naj bo to kjer koli že, ki nimajo sposobnosti, kakor si se bil izrazil, da bi se česa naučile. Čisto enostavne, preproste, mislim.

Rastlinar: Prav najbolj preproste rastline imajo največje sposobnosti prilagoditve, in »učiti se« je v resnici samo druga beseda za »prilagoditev« ter rodi iste posledice. Glej, kanadska elodea je gotovo ena najbolj preprosti rastlin, pa vendar prepotuje vso zemeljsko oblo. Briga jo, če je voda, v kateri raste, mrzlejša ali toplejša. Enostavno preraste druge rastline, in spomni se boš morda, koliko dela je bilo treba, če so jo hoteli iztebiti iz kakšnega jezera, kjer se je bila tako bohotno razrasla. Da o enostaničnicah sploh ne govorim! Te gospodujejo po vsem svetu in jih pa sati nosijo okrog in okrog zemlje.

Učitelj: Z drugimi besedami se po tvojem to pravi, da med rastlinami sploh ni nobenih butcev. Ta je pa res dobra. Med živalmi so namreč takšne neumne butice. Sam sem imel priliko videti prave tonoglavce med psi in mačkami. In bral sem tudi, da se nekatere živali izogibajo drugih ne morda samo zato, ker da se jih boje, pač pa, ker jih je nekako sram, ko se od njih ne morejo zaradi svoje toploglavosti ničesar naučiti. Tak je na primer divji osel. Zakaj če se je kakšno bitje zmožno sploh kaj naučiti, potem se v gotovih mejah lahko nauči tudi kaj nenavadnega — to ve vsak pedagog.

Rastlinar: Kje pa sva že začela? Aha, pri butcih v tvojem razredu. Prišla pa sva do ugotovitve, da med rastlinami ni prav nobenih butcev nikjer, vsaj zdi se, da je tako. Prav imaš, to je res nekaj presenetljivega. Vendar pa je še dokaj presenetljiveje, da ljudje tega še vedno ne vedo, in to navzlic temu, da imajo že od pradednih časov opravka z vrtninami in poljskimi rastlinami.

Učitelj: Potemtakem ne bi smeli reči, da je kdo neumen ko krompir, pač pa kvečjemu: krompir, ki je neumen ko kakšen šolar!

Rastlinar: Pa tudi to ne drži. In poleg tega celo najbolj neumni ljudje nečjejo tega slišati in svet bi moral biti čisto drugačen, da bi to primerjavo pravilno razumel. In v tem primeru bi bili ljudje z njo najbrž zelo nezadovoljni.

Rovarjenje kitajske komunistične stranke

Nanking, 2. julija. s. Kitajski opazovalci pripisujejo nekaj pomena obisku Kai Cena, voditelja kitajske komunistične stranke, v Moskvi. Obisk spravlja v zvezo z obsežno vstajo, ki zdaj divja po severozahodnih kitajskih pokrajinah proti Čangkajskovi vladi. Po trditvah te vlade uživa vstaja vso podporo kitajske komunistične stranke. Iz Čung Kinga poročajo, da kitajski poslanik v Rusiji Fu Ping Čang pazljivo spremlja delo kitajskega komunističnega odposlanstva v Moskvi.

Japonke so se odpovedale klobukom

Amsterdam, (CE). Vse japonsko gospodarstvo se je zdaj že podredilo zahtevam sedanje vojne. Strnile so se vse narodne sile, da zadostijo vedno večjim potrebam po vojnem blagu. Sprito tega je bilo nujno potrebno uvesti še nadaljnje omejitve pri izdelovanju stvari, ki niso bistveno važne za vojno, in vseh onih, ki bi krile potrebe civilnega prebivalstva.

Tako so svoj čas na primer uveljili na Japonskem enotno obleko za civilno prebivalstvo. Zdaj so pristojne oblasti — poroča agencija CE — odredile, da se morajo tovarne, ki izdelujejo oblačilne predmete, omejiti na izdelovanje samo ene vrste moške obleke, narejene po evropskem kroju. Za Japonke pa imajo v naratu enotno obleko, in sicer treh vrst po evropskem vzorcu. Prva je za sprehode in praznike, druga je delovna, tretja pa športna. Poleg tega poročajo, da so se Japonke odslej odpovedale klobukom.

Skrivnosti z nevidnega bojišča

Vohunski spomini iz prve svetovne vojne

16

Plavi las

Da se bomo razumeli, jo bom imenoval Marcelle Dubois. Ženska, o kateri bom v tej zgodbi pripovedoval, je namreč bila moja tovarišica v vohunski in obveščevalni službi.

Toda nikar ne mislite, da je bila kaj dosti podobna tako imenovanim vampirjem, kakor si ljudje vohunsko po navadi predstavljajo. Ni imela ne zelenih oči kakor kak filmska Mata Hari, ne telesa, podobnega telesu tigrinje. Bila pa je lepa ženska. A še več kakor lepota je bilo vredno to, da je imela mozgane in pol.

Vem za dosti njenih uspešnih in zmagovitih nastopov, pa samo za en neuspeh. In to pot vam bom razodel zgodbo o tem neuspehu, četudi se bo zdelo, da nisem prav hud kakor valir. To zgodbo mi je povedala sama. Bilo je to poleti 1921, in sicer v hiši prijatelja P. M. Ch. Kellerja, kjer sem se po naključju spet srečal z njo, potem ko se že več let nisva videla.

Ko smo sedeli v veseli družini, nam je kar na lepem rekla:

»Povedala vam bom zgodbo o plavem lasu.«

Pogledali smo jo malce začudeno, a ker smo vedeli, da je njeno pripovedovanje zmeraj zanimivo, smo se pripravili, da bi jo poslušali.

Preden je začela, se je za nekaj časa zamislila, pa ne za dolgo. S prsti je nemirno prebirala kroglice na dolgi ovrtnici iz koral, ki ji je padala na prsi. Nazadnje je sunkoma pustila ovrtnico, se vzravnila, z odločnim gibom obrnila obraz k nam in vzkliznila:

»No, torej, prijatelji moji, poslušajte to storijo...«

Črta se je po nas, za trenutek utihnila, potem pa nadaljevala:

»Nekdo med vami prav dobro ve, da sem pozimi leta 1916 bila v Holandiji. Ve tudi, da se nisem mudila ondi zaradi tega, da bi obdržala tiste slavne mlino na veter, ki je Holandija z njimi za gosto posejana, kakor je znano vsakomur že z razglednice...«

Natanko-leto poprej se je odigrala strahotna založna miss Carvellova, a njen strašni in pretresljivi konec ni nič zmanjšal gorečega hrepenenja belgijskih domoljbov po svobodi. Hočem reči, da se je navzlic temu vsak dan primerilo, da je kak drzen človek skušal pobegniti iz zasedene Belgije. Tak poskus je bil neznansko nevaren in tvegan, zakaj meja je bila zastražena, da bi niti miš ne mogla čezniti. Zapirale so jo ograje iz bodižice, v katero so spustili električni tok hude napetosti. Nesteto ljudi je tam pustilo življenje.

Veste, da si še dandanes ne znamo dobro razložiti, kako je pri vsem tem bilo mogoče, da so ljudje vendarle mogli bežati iz Belgije. Ne bom izdala prav posebne skrivnosti, če povem, da so begunci le prav poredko kdaj bili navezani samo na lastni pogum in na lastno srečo. Pomagala jim je namreč na široko razpredena, popolna in kar se da delavna skrivna organizacija. Njeno delovanje je beguncem omogočalo, da se jim je zakonito hrepenenje po svobodi izpolnilo.

Tudi jaz sem tiste čase delala prav pri tej reči in pomagala pri begu. Četudi sem bila na Holandskem, to je, v nevtralni državi, sem vendar morala imeti oči in ušesa na široko odprta, zakaj vohunov je kar mrgolelo. Neznatna malenkost bi bila zadostovala, da bi bili človeka lahko razkrinkali in ga dali izgnati iz Holandije.

ROMAN V SLIKAH

Izide v lepi, veliki knjigi (obseg 216 strani) in bo veljati:

mehko vezana izdaja . . . 32 lir
za naročnike Slov. doma . . . 25 lir
v polplatno vezan . . . 45 lir
v celo platno vezan na najboljšem papirju . . . 55 lir

Cas za prednaročbo do 5. avgusta.

Naroča se na nastov:
Uredništvo: Slovenskega doma
Ljubljana,
Ljudska tiskarna, Kopitarjeva 6,
III. nadstropje.

Nekaj mesecev sem delala, ne da bi se bilo kaj primerilo, ali da bi bila kakršna koli nevarnost moje delo ovirala. Nisem si mogel žetati lepšega miru za nalogo, zaradi katere so me bili poslali tja.

Nekega grdega dne pa sem začela volati nekaj čumljivega, nekaj nenavadnega, nekaj, kar mi ni bilo prav nič po volji. Ni bilo nič točnega ali prijemljivega, nič takega, kar bi me bilo moglo po pravici vznemirjati. Toda vendar se mi je zdelo, da zapleteno kolese naše tako brezhibne organizacije ne teče več tako gladko in pravilno, kakor je teklo vse dotlej.

Vi, ki ste sami bili v obveščevalni službi, si pač lahko mislite, kako mi je bilo pri srcu in v kakšno muko so mi bile te čudne slutnje in neprijetni občutki, da nekaj neznanega zavira mene in moje delo.

Zdaj se je zame začel zelo razburjen in nemiren čas. Bojazn, da bi me utegnili razkrinkati, je bila vsak dan ostrejša in obupnejša. Prenašala sem jo vedno težje. Zdelo se mi je, da mi ta strah jemlje vsako voljo in vso moč. Zdelo se mi je, da mi skoraj ni več mogoče opravljati dela, od katerega je bilo odvisno življenje ne malega števila ljudi, ki so vse stavili samo na to kocko.

Tiste čase je bilo edinkrat v mojem življenju, da sem začela dvomiti sama nad sabo in da sem začela celo obupavati. Neprenehoma so me preganjale čudne misli, ki so mi malodušno govorile: »Saj nisem drugača kakor šibka, neboljena ženska, slabotna, neznatna, krhka stvar, ki jo lahko vsak večr odnese.«

V zmedeni duši se mi je obujal spomin na dogodek, ki so bili neznanos daleč, a so vendar to moje žalostno razpoloženje še stopnjevali in ojačevali.

Nekega večera se mi je pa konec koncev, ko sem poprej ne vem kako dolgo skrbno pazila na vse stvari okoli sebe in na stanje, v katerem sem jih puščala, le zadelo, da so moje listine, ki sem jih imela zaklenjene v enem izmed svojih kovčgov, narahlo zmešane in da ni v njih več tistega natančnega reda, v katerem sem jih pustila.

A nisem verjela na prvi pogled in na prvi vtis. Morda sem v tisti zmedenosti sama kaj premetala ali prebrskala, kaj sem pa mogla vedeti ali se spominjam vsake malenkosti. Saj nisem bila več sposobna nadzorovati sebe, svoje stvari in vtise tako strogo in bistrovno ter hladnokrvno, kakor je v naši neznanos težki službi neogibno potrebno. (Dolge.)